

Asia: VN/12962/2022

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 1 §:ään
(Soveltamisala)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 2 §:ään
(Valtionavustuksen saaja)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 3 §:ään
(Avustettava toiminta)

Kommenttinne

Sosiaalinen hyvinvointi ja terveys

Lakiesityksen mukaan ”Valtionavustusta voidaan myöntää sosiaali- ja terveysalan toimintaan sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Avustettavan toiminnan tulee osaltaan tukea ihmisten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa sekä perusoikeuksien toteutumista”.

Näkövammaisten liiton mielestä ilmaisu ”sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen” eivät kata riittävästi sitä kaikkea yhteiskunnallisen tuen tarvetta, jota vammaiset ihmiset arjessaan kohtaavat ja mihin he saavat tukea, ohjausta ja neuvontaa vammaisjärjestöiltä.

Vammainen ihminen ei ole lähtökohtaisesti sairas, vaikka voikin olla vammautunut sairauden seurauksena. Ilmaisuu ”sosiaalinen hyvinvointi” puolestaan korostaa ennen kaikkea vammaisten ihmisten vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa eikä osana laajempaa yhteiskuntaa. Näiden rinnalla onkin tärkeää mainita myös vammaisten ihmisten yhteiskunnallisen osallisuuden edistäminen.

Näkövamma on vamma, joka vaikuttaa huomattavasti muun muassa tiedonsaantiin, liikkumiseen ja sosiaalisiin kontakteihin. Nämä ovat seurausta esimerkiksi ympäröivän yhteiskunnan saavutettavuus- ja esteettömyyspiteistä. Näkövammaisten ihmisten osallisuutta pyritäänkin järjestöissä korjaamaan tukemalla heidän tiedonsaantiaan, mahdollistamalla saavutettavia viestintäkanavia, tarjoamalla koulutusta, oikeudellista ja työelämäasioihin liittyvää neuvontaa sekä tekemällä runsaasti osallisuuteen, saavutettavuuteen ja esteettömyyteen liittyvää vaikuttamis- ja seurantatyötä. Osallisuuden edistäminen jo määritelmällisesti edellyttää asianosaisten osallistumista kehitykseen, mikä on nimenomaan kansalaisjärjestöjen yhteiskunnallisen roolin ydin. Vammaisten ihmisten ja vammaisjärjestöjen kohdalla tämä korostuu myös YK:n vammaissopimuksen ja sen 4 artiklan 3 kohdan myötä.

Vaikka pykälässä mainitaan, että avustettavan toiminnan tulee osaltaan tukea ihmisten yhdenvertaisuutta, maininta on pelkästään kaikelle toiminnalle asetettava reunaehto eikä sen päätehtävä. Myös näitä päätehtäviä tarvitaan. Näkövammaisten liiton mielestä parempi ilmaisu olisi: ”sosiaalisen hyvinvoinnin, osallisuuden ja terveyden edistämiseen”.

Vastaavat muutokset on tärkeää päivittää myös pykäliin 5 ja 6, joista nykyisellään on jopa jäänyt sana ”sosiaalinen” pois.

Inflaation huomioiminen

Näkövammaisten liitto pitää hyvänä, että lakiluonnos edellyttää yleisen kustannustason kehityksen eli inflaation huomioon ottamista STEAn jakamien avustusten kokonaismäärästä päätettäessä. Säädos vaatii kuitenkin täydentämistä, sillä on vaara, että muutoksen mahdollisesti tuomia lisävaroja käytettäisiin muuhun kuin jaetun avustuksen ostovoiman turvaamiseen.

Tällaisia muita käyttökohteita olisivat esimerkiksi uusien järjestöjen saattaminen avustuksen piiriin. Uusien järjestöjen saattamista avustuksen piiriin voi toki tehdä, mutta jos tätä inflaation huomioivaa pykälää käytetään siihen, inflaatio ei tule tosiasiallisesti huomioiduksi.

Esitystä on mielestämme syytä tarkentaa niin, että yleisen kustannustason kehitys tulee huomioida jokaisen myönnetyn avustuksen kohdalla eikä vain avustusten kokonaismäärässä.

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 4 §:ään (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 5 §:ään (Valtionapuviranomainen)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 6 §:ään (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustisasioiden neuvottelukunta)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 7 §:ään (Valtionavustuksen määrä)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 8 §:ään (Valtionavustuslain soveltaminen)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 9 §:ään (Voimaantulo)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa mahdollisia muita huomioita ja kommentteja

Kommenttinne

Lähtökohtaisesti lakiesitys on onnistuttu pitämään lyhyenä ja keskittymään olennaiseen, mikä on hyvä asia.

Näkövammaisten liitto on pettynyt siihen, ettei esitys vaikuta edes pyrkivän vastaamaan niihin odotuksiin avustusjärjestelmän joustavoittamisesta, joita monet STEA-avustuksia saaneet järjestöt ovat pyytäneet jo vuosia. Nämä eivät nouse lainkaan esille niin esitetystä lakitekstistä kuin sen perusteluosasta.

Esimerkiksi perusteluosan luvussa 5.1 (s. 20) STEAn strategista otetta, toimintansa kehittämistä, yhteistyötä järjestöjen kanssa sekä ennen kaikkea sen kykyä hyödyntää strategisesti kertynyttä tietovarantojaan kehutaan runsaasti.

Tekstin kuvaus ei kiinnitä lainkaan huomiota monien järjestöjen pitkään esittämään huoleen STEAn avustettaviltaan vaatimasta suuresta hallinnollisen työn määrästä sekä avustuksen ennakoitavuuden puutteista. Myös STEA:n avustusasioiden neuvottelukunta nosti maaliskuussa 2022 esille huolen siitä, kuinka STEAn avustusten kankeus ja raportoinnin epätarkoituksenmukaiset numeeriset mittarit vaarantavat järjestöjen autonomiaa ja sote-järjestöjen keskeisen roolin yhteiskunnan uudistajina ja kehittäjinä.

Avustusasioiden neuvottelukunnan mielestä STEAn tulisi tarjota järjestöille enemmän liikkumavaraa avustustensa käytössä, uudistaa raportointia enemmän laadulliseksi ja avustettavan kanssa käytäväksi dialogiksi sekä mahdollistaa rahoitus useammalle vuodelle kerrallaan.

On ymmärrettävää, että nämä seikat eivät nouse juuri esille nyt esitetystä lakitekstistä, mutta on huolestuttavaa, että niitä ei edes huomioida sen perusteluosassa – pikemminkin päinvastoin.

Näkövammaisten liiton mielestä sosiaali- ja terveystalouden järjestöjen rahoitusta sääntelevässä laki- ja asetuskokonaisuudessa tuleekin kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei STEAn numeerisen tilastoinnin ja avustuksen käytön tiukemman strategisen ohjauksen velvoitetta ainakaan vahvisteta entisestään. Myös STEAn taloudellisia edellytyksiä myöntää avustuksia useammaksi vuodeksi kerrallaan on syytä vahvistaa.

Näkövammaisten liitto muistuttaa YK:n vammaissopimuksesta ja sen velvoittavuudesta. YK:n vammaissopimus tuli Suomessa voimaan 10.6.2022 ja sopimus on voimassa laintasoisena.

YK:n vammaissopimuksen tarkoitus on vammaisten ihmisten arvostus, yhdenvertaisuus muiden kanssa ja osallisuus kaikkeen toimintaan, mitä muutkin ihmiset ympärillämme tekevät. Ihmisoikeudet varmistavat sen, että vammaisen ihminen otetaan vakavasti myös sosiaalisessa ympäristössä. Sopimuksen artiklat kattavat koko elämän kirjon.

Sopimuksen 4 artiklan yleiset velvoitteet 3 kohta velvoittaa osallistamaan vammaiset ihmiset ja vammaisjärjestöt laadittaessa ja toimeenpantaessa lainsäädäntöä ja politiikkoja, joilla YK:n

vammaissopimusta pannaan täytäntöön, sekä muissa vammaisia ihmisiä koskevissa päätöksentekoprosesseissa.

Sopimuksen artikla 33 käsittelee kansallista täytäntöönpanoa ja seuranta. Artiklassa todetaan muun muassa, että kansalaisyhteiskunta, erityisesti vammaiset ihmiset ja heitä edustavat järjestöt, on osallistettava ja osallistumisen tulee olla täysimääräistä.

Näkövammaisten liitto muistuttaa, että YK:n vammaissopimuksen noudattaminen edellyttää, että vammaisjärjestöillä on toimintaansa riittävät resurssit ja että resurssit on turvattu.

Kokko Sari
Näkövammaisten liitto ry